

December 2021

Maya

Nyheter från föreningen
COLCHAJ NAC LUUM

NYTT

Rapporter från Yalambojoch i Guatemala

By med dramatisk historia ser framåt

VACKER VY. I mitten av byn, på en kulle, syns de starkt lilamålade stora byggnaderna, som idag är kulturcentret Niwan Nha. Platsen har alltid haft en stor betydelse i byn. Här är Yalambojoch fotat av arkeologen Ulrich Wölfel med hjälp av drönare.

Byn Yalambojoch har en lång och brokig historia. Här har det troligtvis bott människor sedan långt innan spanjorernas intåg på kontinenten. På 1980-talet tömdes byn på folk efter en massaker i grannbyn, som fick hela befolkningen i Yalambojoch att fly.

Idag är möjligheterna i norr inom räckhåll för många familjer. De flesta barn i byn har en pappa som är eller har varit i USA för att jobba. De skickar hem pengar som räcker till ett nytt hus, en pickup eller till att starta en liten rörelse.

Men det sociala i byn sätts på sparlåga. Och många av byns tjejer upplever att livet får snävare ramar när mammorna helst vill hålla döttrarna hemma vid spisen.

Sid 10-11, 13

Tjejerna och Juana tillbaka på la Textilería

På tjejernas fritidshem La Textilería fortsätter fritidsledaren Juana sitt arbete med att ge en meningsfull fritid till byns flickor och tonårstjejer. Detta medan hon själv tampas med hälsoproblem på grund av en ovanlig sjukdom.

Nu ser tjejerna fram emot det traditionella och uppskattade julfirandet, då det blir festmat och alla hjälps åt att klä cypressen med danskt julpynt.

Sid 10-11

IGÅNG IGEN. Bella och de andra tjejerna är nu tillbaka i systugan efter pandemin.

Innehåll

▲ Ledare	sid 2
▲ Extra ekonomiskt stöd sökes	3
▲ Kulturcentret nymålat	3
▲ Planering för nytt museum	4-5
▲ Isabel tillbaka på förskolan	6-7
▲ Systugan håller öppet	8-9
▲ Tystare by med migration	10-11
▲ Ambassadör kom på besök	11
▲ Forskar på mayaglyferna	12
▲ Niwan Nhas långa historia	13
▲ Jan Angner saknad kamrat	14
▲ Inplanerade skolbesök i vår	14
▲ CNL höll årsmöte i Enköping	15
▲ Ekonomi och funktionärer	16

Redaktör: ELIN PETTERSSON

Kommentar

Oroligt vid gränstrakterna mot Mexiko

Härligt med hösten som ju i Sverige betytt en återgång till normaliteten. I Guatemala är det annorlunda. Coronaviruset har bitit sig fast. Höga dödstal och kaoset fortsätter på landets sjukhus. Som genom ett mirakel har Yalambojoch hittills inte drabbats av pandemin. Märkligt då kommunen Nentón under månader har legat på röd nivå.

I byn använder ingen längre det besvärliga munskyddet. Turister och andra besökare brukar ha munskydd på sig ungefär femton minuter efter att de kommit till Yalambojoch, sedan hamnar det i fickan... Uppmärksamma läsare kan i detta MayaNytt se att varken bybor eller besökare har munskydd, trots att det ännu är obligatoriskt i Guatemala så snart man rör sig utanför hemmet.

I september firades San Mateo-festen, fem dagar med fotbollsturnering och dans på torget, helt i strid med gällande regler. Jag var ganska säker på att festandet skulle bli starten på covid-19 i Yalambojoch eftersom det var många fotbollslag och besökare utifrån, så jag höll mig undan. Men inte ett enda covid-fall.

Det pratas desto mer om den uppblossande narkotika-konflikten. Sedan 2009 har mexikanska Sinaloa-kartellen med sina lokala samarbetspartners kontrollerat norra delen av departementet Huehuetenango. En fridfull tid för de flesta. Sinaloa-kartellen brukar vilja ha goda grannrelationer. Fint även för polis och militär som får sin del av kakan...

NY KARTELL VISAR NÄRVARO

Men i somras började den aggressiva och allt starkare kartellen Jalisco Nueva Generación visa närvaro och styrka i gränsområdet mellan Mexiko och Guatemala. Även den kartellen säger sig måna om lokalbefolkningen. Men konflikten mellan de två kartellerna är blodig och utan nåd. Båda karteller har tillgång till automatvapen, granatgevär och bepansrade fordon. I bästa IS-stil visar kartellerna sin kapacitet i videor.

För kartellerna är gränsen till Guatemala viktig. I 400 ton kokain från Sydamerika passerar varje år Guatemala på väg till missbrukarna i Mexiko, USA och Kanada. Men produktionen av metamfetamin ökar också, i primitiva laboratorier i Guatemala.

DYSTER UTVECKLING I CENTRALAMERIKA

Jag tror inte att konflikten mellan kartellerna omedelbart kommer att störa vårt arbete. Sinaloakartellens närmaste partners finns i gränsorten Gracias a Dios tre mil från oss. Men en viss försiktighet är nödvändig.

Med stor sannolikhet börjar USA att bry sig mer om hoten från kartellerna. I Guatemala är redan ett större antal politiker, domare, åklagare och företagare med på

USA:s svarta lista över korrupta funktionärer, även när det gäller organiserad kriminalitet och relationer med kartellerna.

Det är lätt att bli dystert i Centralamerika. Nicaragua har under några år allt mer förvandlats till en diktatur, där presidentparet Murillo-Ortega, som en gång i tiden kämpade för demokrati och social rättvisa, numera härmar diktatorn Somoza som de var med om att stötta 1979. Honduras är en narko-stat med bottenlös korruption. I Guatemala demonteras rättsväsendet. Hederliga åklagare och domare har fått gå i exil.

Säkerhetsventilen för regimerna är migrationen till USA. De mer än tre miljoner guatemalanerna i USA sänder hem fler dollar till sina familjer än landets samlade export.

TURISMEN MÅSTE FÖRBÄTTRAS

Lokalt är det lugnt och tryggt, inga allvarliga konflikter i och kring Yalambojoch. Jag hoppas att turismen snart börjar komma tillbaka efter pandemin. Vi behöver intäkterna till främst förskolan.

Samtidigt måste byrådet bli bättre på att hantera turismen: förbättra guidning och annan service. Men också på att ställa krav. I september hade arkeologen Ulrich Wölfel och jag samtal med byrådet om hur turismen skulle kunna hanteras i framtiden så att den blir till nytta för byn. Nu ser vi ofta berusade turister från departementet Huehuetenango som både skräpar ner och betar sig på ett rasistiskt sätt gentemot byborna. Med utländska gäster finns problemen i stort sett inte.

ÄNNU INGET HÖGSTADIEINITIATIV

I förra MayaNytt berättade jag att några tidigare högstadieskolelever som numera bor i USA var intresserade av att återstarta skolan. Tyvärr rann deras initiativ ut i sanden, men jag tror att de kan återkomma.

I detta nummer finns en artikel om "ambassadörsbesök i Yalambojoch", om Luis Marcos som lämnade Guatemala som tonåring och nu representerar Q'anjob'al-folket inför Omaha-stammen i Nebraska, USA. Det dröjde många år innan Luis och andra migranter från Guatemala i Nebraska började organisera sig för att stödja hembygden. Tålmod krävs.

Även om vi nu bygger om tidigare högstadieskolan till ett kulturhus med museum, utställningar och bibliotek så frigörs andra lokaler som kan användas till högstadiesstudier framöver.

PER BYLUND ANDERSEN, KOORDINATÖR

DET HÄR ÄR MAYANYTT

MayaNytt är medlemstidning för föreningen Colchaj Nac Luum, som sedan 1982 arbetar med före detta flyktingar från inbördeskrigets Guatemala. Biståndsarbetet startade när föreningens nuvarande koordinatör Per Bylund Andersen på resa i Mexiko träffade flyktingar från byn Yalambojoch i nordvästra Guatemala. Många bybor har nu återvänt, och tillsammans med dem driver CNL idag bland annat förskola, fritidshem och naturvård i byn. Colchaj Nac Luum betyder "jord och frihet" på chuj, det mayaspråk som talas i Yalambojoch.

Extra hjälp behövs i början av år 2022

Antalet medlemmar och månadsgivare har de senaste åren minskat kraftigt. Främsta orsaken är att givare som började stödja på åttio-talet (varav många lärare) har dött eller dragit ner på sina åtaganden.

Stödet från skolornas dagsverken och sponsorlopp är däremot stabilt.

Under pandemin har bidragen från andra föreningar minskat. Ofta blir det någon tusenlapp till förskolan eller systugan när jag föreläser i kyrkor, föreningar såsom Zonta eller ibland hemma hos medlemmar som drar ihop vänner och släktingar till en träff. De senaste åren har det också varit färre svenska besökare i Yalambojoch.

FILMER FRÅN YALAMBOJOCH

Att reorganisera stödet blir svårt och tar tid. Det krävs att vår förening blir mer synlig och att vi har bättre informationsmaterial. Jag har kontakt med en filmare som ideellt vill producera ett antal videor i Yalambojoch. Men det blir först våren 2023. Jag hoppas på ett par bidrag från sponsorlopp i november och december. Men även med dessa och andra nästan säkra bidrag kommer vi att sakna minst 80 000 kronor under januari-april.

VÄDJAR OM EXTRA STÖD

Därefter kommer det bidrag från dagsverken och andra aktiviteter igen. Så därför måste jag vädja till er som har möjlighet att ge ett extra stöd, gärna redan i december. Läsåret i Guatemala börjar i januari och utan extra stöd kan vi inte fortsätta verksamheten.

Även nästa år får vi stöd till flickornas fritidshem La Textilería från Jämtlandsföreningen Jidca och Freinetskolan Kastanjen. Läraren Anas studiecirkel har vi under året genomfört med bidrag från föreningen Bokhjälpen. Jag tror att de vill stödja läsecirkelarna även framöver. En välkommen aktivitet för byns ungdomar.

PER BYLUND ANDERSEN

NYMÅLAT. I Guatemala är det populärt att måla med starka färger såväl invändigt som utvändigt.

Nymålat i kulturcentret Niwan Nha

Eftersom utbildningscentret Niwan Nha är byggt på samfällighetsmark i byn finns ingen hyreskostnad för lokalerna. Det är länge sedan elkostnaden betalades med bidrag från Sverige. Denna utgift klaras nu med intäkterna från uthyrning av rum till turister, likaså köp av gasol till spisarna. Men byggnadsunderhållet kostar.

I år har vi renoverat två badrum, där det dock ännu är kallvatten i kranarna, målat kök och sovrum i lärarhuset samt en studielokal i kursgården. Felipe har också målat stora salen i Folkets hus. Den totala kostnaden är 10 601 kronor för arbete och material. Något billigare än i Sverige...

Sorgligt nog är vår målare Felipe, som tidigare varit ansvarig för plantskolan och skogsarbetet, svårt sjuk i diabetes. Någon enstaka gång har Felipe fått medicin (metformin) från hälsoministeriets lilla förråd i Yalambojoch. Men oftast finns ingen medicin och undersköterskan som arbetar i byn har inte heller tillgång till utrustning för att mäta blodsocker. Felipe tvingades köpa metformintabletterna på ett apotek i kommunens huvudort Nentón. Till ett pris tio gånger högre än i Sverige. Felipe har också ordinerats vitaminer. Även vitaminer är hiskeligt dyra i Guatemala, så han fick en burk danska vita-

DIABETIKER. Felipe, målare i centret.

miner av mig. Felipe börjar få synproblem och är ofta sängliggande. Prognosen är dålig. Diabetes typ två är förödande på landsbygden i Guatemala och speciellt hos mayabefolkningen. Jag vill skriva en artikel om diabetes, som är den vanligaste dödsorsaken i Yalambojoch, men det får bli i ett framtida nummer av MayaNytt.

TEXT OCH FOTO:
PER BYLUND ANDERSEN

Planer på museum fortsätter

År 2019 började planeringen för att skapa ett museum i centret Niwan Nha i Yalambojoch. Projektet initierades av PARCHA (Proyecto Arqueológico de la Región de Chaculá) och har drivits framåt även av bybor. Här berättar de tyska arkeologerna om sitt projekt i Yalambojoch.

I februari och mars hade vi de första mötena där vi skissade på en preliminär utformning av museet och hur utrymmena skulle fördelas. Tyvärr bromsades den typen av aktiviteter upp av pandemin. Det är först i september 2021 som vi, Byron Hernández och Ulrich Wölfel, kom tillbaka till byn för att fortsätta arbetet.

I ett onlinemöte med Kai Engelhardt, konservator på Berlins etnologiska museum, konkretiserades de tekniska frågorna som hur föremålen ska visas upp och vilket koncept utställningarna ska ha.

SALAR MED OLIKA TEMAN

De tre salarna kommer att ha följande teman: traditionell klädsel, traditionellt vardagsliv (keramikframställning, jordbruk, jakt och matlagning) och det våldsamma 1980-talet (inbördeskriget). I alla sektioner kommer det att både finnas värdefulla objekt skyddade av glasmontrar och mer vardagliga föremål som besökarna kommer att få känna på, vilket ger en större förståelse. Det kommer att finnas informationsblad för olika åldrar för att utställningarna enkelt ska kunna användas i skolundervisning.

SKAPAR BOK OM BYN

Medan museets salar skyddar byns materiella arv, planerar man också en insamling av historier, uppsatser, litterära texter och foton inför att skapa en bok om Yalambojoch, skriven av bybor. På så sätt skapas också ett immateriellt arv om byn. En liknande idé har bybor haft tidigare. De påbörjade också ett manuskript, som tyvärr är försvunnet idag.

Vi hoppas att projektet kommer att bli verklighet under de första månaderna 2022. Finansieringen av museet och boken är säkrad tack vare en generös donation på 25 000 euro från Horst och Karin Wölfel i Tyskland.

Text:
ULRICH WÖLFEL
BYRON HERNÁNDEZ
KAI ENGELHARDT

NYTT SYFTE. Den lilarosa högstadiesbyggnaden får nu spela en ny roll i byn.

...från högstadieskola till

Som ni kan läsa i arkeologernas artikel här intill om museiplanerna börjar renoveringen av den tidigare högstadieskolan snart. Volontären Kenneth Malmsborg från Norrköping har lovat hjälpa till med elinstallationen i februari.

Arkeologen Byron Fernández ansvarar för inköp av spotlights och annan belysning. Föremålen måste skyddas mot UV-ljus. Så det måste antingen monteras nya fönsterglas i byggnaden eller köpas speciella filter/gardiner. Konservatorn Kai Engelhart från Berlins Etnografiska museum har gett förslag till nya färger på väggar, innertak och fönster.

Samtidigt flyttar vi biblioteket till tidigare datorsalen, vilket ger dubbelt så stor yta. Nuvarande biblioteket blir kurslokal. Snickaren Tono har köpt in virke till nya bokhyllor. Visa av erfarenhet har vi bestämt att det inte blir fler hyllor av furu utan istället av conacaste, ett virke som inte angrips av trämask.

TEXTILUTSTÄLLNING

Concepción Saenz, tidigare ledare för forskningscentret CEDFOG i staden Huehuetenango, berättade i somras att hon vill skänka en fin kollektion av tex-

tilier till kulturhuset i Yalambojoch. Folkdräkter från olika kommuner i departementen Huehuetenango och Totonicapán som hennes mor samlade under tiden hon arbetade som utbildningsansvarig inom katolska kyrkan från femtio- till sjuttio-talet. Samlingen fyller ett helt rum och blir unik i departementet. Ett flertal huipiles, blusar och andra klädesplagg kommer från byar där traditionen inte finns kvar. Det känns som en stor förmån att kunna bevara en så viktig del av kulturen i mayafolkens eget kulturhus.

FOTOUTSTÄLLNING OCH BIO

I högstadieskolans tidigare aula blir det plats för fotoutställningar. Själv har jag många diabilder från åttio- och nittiotalet som visar livet på flyktingprojekten i Chiapas och återvändandet till hembyn efter fredsavtalet. Tanken är att skanna in diablerna och kopiera ett urval till en utställning. Kai Engelhart kan föreslå vilket fotopapper som bör användas för långtidshållbarhet i ett fuktigt klimat. Förmodligen är det bäst att göra kopior i Tyskland och sedan rama in dem i Guatemala.

Vi vill även visa bilder av rättsantropologernas arbete med att gräva upp

SKOLSAL. De gamla skolsalarna i Niwan Nha kommer i framtiden fungera som museum över byns historia och inbördeskriget.

kulturhus...

massakeroffer i Yaltoya och San Francisco. Ulrich köper in projektor för filmvisning i samma lokal. Filmduk har vi redan. Det finns ganska många dokumentärer om inbördeskriget i Guatemala.

LITEN MUSEISHOP

Ulrichs tanke är att det också ska finnas produkter från Yalambojoch till salu. Det kan vara Monica Zaks bok Pumans dotter, kaffe från odlingar i byn, kryddor såsom kardemumma och textilhantverk. Besökarna får betala entré, som kan hjälpa oss bekosta städning, visning och byggnadsunderhåll.

Det svåraste blir att hitta ett bra sätt att driva museet på. Ulrich hoppas att en kommitté i byn kan sköta detta. Jag är lite mer skeptisk till att det kan skötas av helt frivilliga krafter. Tror exempelvis att Francisca från förskolan måste ansvara för städningen. Det finns inga medel till att ha anställd personal.

Invgång av kulturhuset med de olika aktiviteterna blir troligen först våren 2023.

Text:
PER BYLUND ANDERSEN

ELDSJÄL. Tyske arkeologen Ulrich Wölfel har besökt Yalambojoch ett flertal gånger.

Fina bidrag från skolor och föreningar

Först ut med dagsverket i våras var Stureskolan i Boden. Denna högstadieskola har hittills redovisat 33 825 kronor, men enligt läraren Joanna Hübinette blir det nästan tio tusen kronor till.

Bergsåker skola i Sundsvall fick in 42 564 kronor på sitt dagsverke. I Visby sprang eleverna sponsorlopp och betalar själva in via swish. Summan på Norrbackaskolans sponsorlopp blev 33 825 kronor.

Skönsmons skola i Sundsvall, som i höstas fick besök av mig, sprang i september ett sponsorlopp. Eleverna på låg- och mellanstadiet fick in nästan 42 974 kronor som skänktes till vår förening.

Stiftelsen Brödet och Fiskarna skänkte i våras 40 000 kronor, öronmärkta till verksamheten i förskolan Arco Iris medan föreningen Jidca i Jämtland fortsatte med stödet till flickorna i La Textilería. Summan därifrån blev 20 000 kronor för andra halvåret 2021.

Föreningen Bokhjälpen skänkte i somras 10 000 kronor till läraren Anas läsecirklar plus en del inköp av material till dessa. Bokhjälpens stöd räckte också till kurser i schack, matlagning, origami och textilslöjd. Föreningen Libros – biblioteksstöd till Centralamerika – skänkte 4 000 kronor till fyra nya bokhyllor.

Per Bylund Andersen

Nygammal lärare i förskolan Arco Iris

LÄRARE. Några av barnen tillsammans med Isabel Gómez Gómez, till vänster, och övriga lärare på Arco Iris i Yalambojoch.

En längre tid hade jag vetat om att vår duktiga förskolelärare Aracely sökt jobb inom statliga skolan, för att arbeta i förskoleklassen. Aracely har trivts mycket bra i Arco Iris, men samtidigt måste jag erkänna att det är ett osäkert jobb. Då pandemin bröt ut förra våren fick vi säga upp personalen i förskolan med mycket kort varsel eftersom bidragen i Sverige sjönk.

Sedan kunde vi återanställa personalen i december. Arbetsrättsligt är det uselt. Statligt anställda lärare i Guatemala får en mycket högre lön, kortare arbetstid och därefter möjlighet att gå i pension efter 22 års tjänst.

Aracely fick ett vikariat som började den första augusti och som med all sannolikhet omvandlas till en fast tjänst. Huvudbry... Det är som att leta efter en nål i en höstack att hitta en engagerad förskollärare som dessutom talar chuj, barnens språk.

Men plötsligt löste sig knuten. Åren 2000-2007 arbetade Isabel Gómez Gó-

mez, född och uppvuxen i Yalambojoch, i förskolan. Hon hann både arbeta tillsammans med ett flertal volontärer från Sverige, Spanien och Katalonien samt besöka Sverige tillsammans med sin arbetskamrat Julia.

Under Sverigevistelsen praktiserade de på en spanskspråkig förskola i Göteborg och en montessoriförskola och hann se Gotland, Sundsvall, Norrköping och Enköping.

Hemkommen till byn gifte sig Isabel och slutade yrkesarbeta och studera. Sedan dess har hon fått fyra barn. Maken Andrés åkte till USA för att jobba.

LÄNGTADE TILL JOBBET

Men nu har dollarintäkterna bytts ut mot den låga lönen som murarhantlangare i hembyn. Yngsta dottern är åtta år och Isabel längtade tillbaka till arbetet i förskolan och tröttnade på att vara hemmafru. Som tur var stödde maken Andrés beslutet.

Med undantag för några få veckor i mars har kommunen Nentón under året varit i rätt covid-läge, vilket betyder att utbildningsministeriet förbjuder

GLAD. Fyraårige Miguel vet att man ska tvätta händerna innan maten.

förskolebarn att vistas i lokalerna. Distansundervisning för småtingar i fyra-femårsåldern fungerar inte. De behöver leken och att göra saker tillsammans. I Arco Iris har barnen kommit upp för att hämta sina hemläxor och lärarna passar på att förklara grundligt, vilket är tillåtet. På så sätt kan barnen stanna ett par timmar i förskolan.

ÖPPNAR I JANUARI

Dessutom fortsätter vi med utomhusaktiviteter såsom idrott och ut-

GOD MAT. Juana och Catarina i fyraårsgruppen njuter av mellanmålet. Hemma blir maten enahanda för många av barnen.

VAN. Sebastian går i femårsgruppen och är van vid livet på dagis.

KOKERSKA. Francisca jobbar främst i skolköket med att ordna mellanmålen.

KUL LEK. Hoppbollen är en gåva till förskolan från Sverige.

flykter till skogen och floden Salchilá. I januari hoppas vi kunna öppna förskolan som vanligt.

INGA LEKSAKER I ÅR

I Sverige kostar en förskoleplats per barn och år cirka 160 000 kronor (summan varierar mellan olika kommuner.) Föräldrarna betalar en mindre del. Vår förskola i Yalambojoch har nästa år driftskostnader på ungefär 250 000 kronor totalt. Med 40 inskrivna barn blir det cirka 6 300 kronor per barn och år. Ungefär tio procent av kostna-

den täcks genom uthyrning av gästrummen i centret till turister och kurslokaler till möten.

Det är svårt att skära ytterligare i budgeten. Vi har redan ersatt den lagade maten med mellanmål (en besparing på cirka 15 000 kronor per år).

Det blir inga inköp av leksaker nästa år. Arkeologen Byron Hernández skänkte nyligen en stor låda med skrivhäften som räcker till hela kommande läsåret. Traditionellt har förskolan finansierats till största delen genom fadderbidrag från Sverige, men dessa har minskat

kraftigt de senaste åren så den ekonomiska krisen är akut.

STÖD FRÅN SVERIGE

I år fick vi ett bidrag på 40 000 kronor från organisationen Brödet och fiskarna som har secondhandbutiker i Västerås, Enköping och Köping.

Arkeologen Ulrich Wölfels mor Karin från Neumünster i Holsten vill även i år genomföra en julinsamling till maten i förskolan.

Text och foto:
PER BYLUND ANDERSEN

PROJEKT. Eftermiddagsgruppen visar gärna upp vad de jobbar med för tillfället. Här syr de servietas, som deras mammor kan använda för att förvara tortillas.

Till tjejernas lycka: La textilería

Medan statliga skolan i Yalambojoch ännu är stängd på grund av covid, och det är osäkert om skolan öppnar när nästa läsår börjar i januari, håller fritidsledaren Juana sedan förra hösten La Textilería öppen nästan som vanligt. Enda covidminnet är att flickorna får gnugga händerna i alkogel och att Juana ännu inte tar in maximalt antal deltagare i lokalen. Månadsvis svänger antalet flickor i eftermiddagsgruppen mellan 20 och 30.

I oktober förra året drabbades fritidsledaren Juana av en lätt stroke. Nu har en duktig endokrinolog i mexikanska staden Comitán äntligen gett Juana en korrekt diagnos. Hon lider av den sällsynta sjukdomen akromegali plus att hon har diabetes typ 2. Samt ett pärlband av följsjukdomar. Med regelbundna kontroller och medicinering mår Juana nu väsentligt bättre.

FÖRENINGEN BETALAR MEDICIN

I Sverige skulle en patient som Juana förmodligen opereras för att plocka bort hypofysstumören. I Guatemala/Mexiko är detta en mycket dyr och farlig operation som inte utförs inom den offentliga sjukvården. Men den prolaktinsänkande medicinen cabergolin har för närvarande god effekt. Kostnaden för medicin, läkarbesök och provtagningar är kring 800 kronor per månad. Vår förening står för detta.

FLIT. Flickorna jobbar på med sina servietas, tortilladukar. De lär sig i ung ålder att både brodera och virka.

Juana har blivit försiktigare med åren. Jag minns hur vi år 2004 sjöng allsång med flickorna på berget Unin Witz topp tillsammans med Sveriges ambassadör Maria Leissner. Inga flickor halkade ner för bergsslutningen... Och Juana utforskar inte heller floden Salchilás vattenfall under regnperioden med tjejgruppen. Vid de månatliga utflykterna nöjer Juana sig med en picknick vid badplatsen nära vägen.

Även i år har Jämtlandsföreningen Jidca gett stöd till verksamheten i La Textilería, med 42 500 kronor. Årets kostnad är på cirka 68 000 kronor; så vi får täcka upp med stöd från skolornas sponsorlopp och dagsverken.

HJÄLPREDA BEHÖVS

Juana skulle behöva stöd från en hjälpreda med eftermiddagsgruppen. Nästa år när pandemin minskar även i Guatemala räk-

BRODÖSER. De lite äldre tjejerna broderar i systugan på förmiddagarna.

ría håller öppet som vanligt

VÄNSKAP. För flickorna i byn är systugan en plats för vänskap och fritid.

nar vi med rusning till La Textilería. Det är omöjligt för Juana att ensam hjälpa fyrtio tjejer med broderi och andra aktiviteter. Flera som tidigare deltagit i verksamheten och nu är i övre tonåren skulle kunna engageras som medhjälpare.

GEMENSAMT JULFIRANDE

Tajt ekonomi betyder att Juana endast vid enstaka tillfällen lagar mellanmål åt tjejerna. I år har vi dessutom ställt in den gemen-

samma soaren med förskolan som brukar äga rum den 20 oktober.

Däremot blir det enligt traditionen julfirande, på eftermiddagen den 24:e och framåt skymningen. I år ska cypressen smyckas med julpynt från mitt föräldrahem i Danmark.

Text och foto:

PER BYLUND ANDERSEN

KUL I SYSTUGAN. Maria gillar chiliostbågar och att delta i systugans aktiviteter. Då och då tar tjejerna rast från handarbetet och ägnar sig åt spralligare lekar.

Migrationen till USA förändrar byn

FINT BYGGE. Apolonias och Oscars hus är ett av de finare nybyggena i byn tack vare Oscars arbete i USA. Tidigare bodde familjen i ett enkelt hus med stampat jordgolv.

Migrationen från Yalambojoch till USA varierar mycket från år till år – mest beroende på USA:s konjunktur och på vilka migrationsregler som för tillfället gäller. Just nu är många män i USA. Byns lärare Ana Mateo skriver här om en allt ödsligare by.

De senaste åren har byn haft en hög andel migration jämfört med andra byar. Många pappor har åkt till USA, numera ofta tillsammans med något av sina barn, på grund av USA:s policy om att inte direktutvisa ensamkommande barn och barnfamiljer. Dessa regler innebär att man kan söka asyl (vilket brukar leda till avslag några år senare) istället för att behöva riskera livet i öknen. Men som jag ser det förlorar man också familjeband och familjeansvar.

Även om mamman och pappan i en familj befinner sig i två olika länder tycker många att det positiva ändå överväger. Familjerna har möjlighet att få in mer pengar och i byn bygger de hus med fler rum och finare inredning. Det här är ett resultat av att dagens migranter jobbar hårdare och sparar mer än vad de gjorde för 15 år sedan. Deras levnadsstandard förbättras.

TOMMA GATOR I BYN

Men om man tittar på de sociala konsekvenserna, måste jag säga att det också är sorgligt. Vägarna i byn är ödsligare på eftermiddagarna, det syns färre ungdomar som skojar och spanar in varandra, till och med hundarna känner sig en-

samma, eftersom det inte finns någon som sticker åt dem lite bröd för att i lugn och ro kunna prata med sin flickvän utan att föräldrarna upptäcker dem. Nu när det finns mer pengar har ungdomarna mobiler och chattar istället.

De gemensamma platserna i byn är tystare. Bara kyrkorna fylls på söndagarna av kvinnor och barn. På eftermiddagarna hörs inte utropen från kullen om att byns fotbollsspelare kallas till träning. Det är sällan det är match nu-förtiden eftersom det inte är så många spelare kvar.

TYSTARE VID MAJSKVARNEN

Till och med vid de gemensamma majs-kvarnarna är det tystare, eftersom många har kvarn hemma. Nu är inte köerna lika långa som tidigare, nu har inte döttrarna chans att träffa på sin kompis eller pojkvän på morgnarna.

Ungdomarnas deltagande är inte längre lika stort i mina studiecirklar i läsning, schack, origami och slöjd. Mammorna tycker inte att ungdomarna har tid.

Många bygger hus och när det inte finns lika många vuxna hemma jobbar killarna som hantlangare till byggarbetarna och får lika mycket betalt som en vuxen. Tjejerna lagar mat och tvättar åt de arbetare som numera kommer utifrån, då det inte finns tillräckligt med män hemma i byn.

Jag tycker inte det känns rätt att flickorna ska jobba så mycket hemma. Mammorna kan på egen hand kan laga lunch till tre eller sex arbetare.

Jag tror jag vet varför de vill hålla tjejerna hemma: nu när männen är i USA och jobbar är mammorna ensamma med allt ansvar. Skulle något hända anses det vara mammans fel.

Jag vågar påstå detta eftersom jag har besökt familjerna inför mina hantverks-cirklar. Tjejerna vill gärna komma men mammorna säger nej. Ibland såg jag hur flickorna diskade eller tvättade och mammorna stod och pratade med någon granne. Ändå sa de att det finns mycket jobb och att flickan behövdes hemma. Personligen hoppas jag att detta är något tillfälligt och att situationen snart ändras så att livet blir mer socialt igen i byn.

HÅLLER KONTAKTEN

De äldsta ungdomarna som varit med i mina studiecirklar deltar inte numera, men med några har jag fortfarande kontakt och de hälsar på mig ibland. Rigoberto, Felipe, Andrés och Alberto är hantlangare. Lucas åkte nyligen till USA. Juana, Elsa och Magdalena går på gymnasiet i Chaculá (tio kilometer från Yalambojoch). Angelina är hemma och passar sin lillasyster medan mamman jobbar i majsfälten med sin man.

Nu har jag fler deltagare i mina studiecirklar, även om de nu är yngre, mellan nio och tolv år. De är barn med lust att lära och delta och deras intresse i aktiviteterna får mig att vilja fortsätta.

Text:
ANA MATEO PÉREZ

Ambassadörsbesök i Yalambojoch

I Huehuetenango finns sedan några år ”Den plurinationella regeringen”, en samordning mellan ursprungsfolken i norra delen av departementet: Q’anjob’al, Chuj, Akateko och Poptí. Precis som många andra ursprungsfolk har el Gobierno Plurinacional internationella relationer. I USA finns mer än trehundra reservat och i Omaha-nationen i Nebraska har folken från Huehuetenango sin egen ambassad.

Ambassadören heter Luis Marcos och har bott i USA sedan tonåren. Helgen 17-19 september besökte ambassadören oss i Yalambojoch. Tillsammans med en av ledarna för plurinationella regeringen, Rigoberto Juarez och representanter för föreningen Pixan Ixim. Det blev ett fint erfarenhetsutbyte och vi diskuterade hur Pixan Ixim och el Gobierno Plurinacional kunde dra nytta av kurslokalerna i centret Niwan Nha, vilket även skulle ge en liten intäkt till förskolans skrala kassa.

FINT BESÖK. Ana från organisationen Pixan Ixim och hennes lilla dotter, Rigoberto Juarez från Plurinationella Regeringen och ambassadören Luis Marcos.

Sedan gav vi oss av ut i naturen. Den stora fördelen med våra kurslokaler är att deltagare under en helg samtidigt kan lära känna de arkeologiska platser-

na som Unin Witz, floden rio Salchilá och Laguna Yolnhajab. Med Juana från La Textilería begav vi oss nerför halkiga stigar till vattenfallen i Salchilá, som omges av regnskog med okända växter. Ambassadören Luis blev riktigt sprallig och kastade sig ut i de naturliga dammarna i floden.

HOT MOT URSPRUNGSFOLKEN

I februari besöker en delegation från Omaha-nationen troligen Huehuetenango. Det ska bli kul att träffa dem. Adaluz García från Pixan Ixim besökte i september 2019 Sverige på inbjudan av Amnesty, Greenpeace och We Effect. Hon berättade då om hoten mot ursprungsfolken. Guatemala, Honduras och Brasilien tillhör världens farligaste länder för miljöaktivister. Byn Yalambojoch har vid flera tillfällen varit värd för stora konferenser, där förföljda aktivister från Honduras och Mexiko i en lugn och trivsamt miljö kunnat utbyta erfarenheter.

Text och foto:
PER BYLUND ANDERSEN

Rapport från Yalambojoch:

– Ju äldre vi blir desto fler regler sätter våra föräldrar upp...

Här berättar en av byns tonårstjejer anonymt hur de är att leva inom hemmets fyra väggar, medan pappor och bröder är i USA och jobbar och mammorna försöker hålla ihop familjen.

En effekt av migrationen här i min by är att mammorna har blivit strängare mot sina döttrar. Ju äldre vi blir desto fler saker förbjuds och det är nästan omöjligt att få vara ute med kompisar, pojkvän eller kusiner utan att folk får för sig att vi gör dumma saker. Och det värsta är att våra mammor tror på allt folk säger och berättar det för våra pappor, som blir arga och ber våra mammor att straffa oss eller ge oss en uppläxning på de mest fula sätt, ibland till och med genom att slå oss eller säga elakheter.

Mycket få tjejer pluggar vidare efter mellanstadiet, eftersom få föräldrar idag har ett öppet sinne. Jag fick gå högstadiet eftersom det då fanns ett högstadium här i byn och tack vare min mamma som sa att vi syskon måste lära oss mer för att slippa leva samma liv som

henne. Men nu finns inget högstadium här och därför mindre möjligheter att plugga, eftersom våra föräldrar helst inte vill att vi ska vara utom synhåll.

Personligen skulle jag vilja att det här förändras för jag vill inte att mina framtida barn ska behöva leva så som jag gör. Jag vill att tjejer i den här byn ska få gå fritt som de vill och kunna vara med på olika aktiviteter och att vi inom en snar framtid ska kunna se fler yrkesarbetande kvinnor istället för att som jag vara hemma hela tiden med en massa regler, medan våra pappor och bröder är trötta och ledsna i USA för att de jobbar så mycket och längtar hem till oss.

Våra föräldrar vill att vi ska vara hemma och göra hushållssysslor och

ha ett perfekt rykte för att inte skämma ut dem medan vi väntar på en man att gifta oss med. De tänker inte på hur det känns för oss. Ibland känner jag mig kvävd, ofullständig, ensam och ibland lite okunnig eftersom jag inte vet sådant som kvinnor i andra länder får lära sig. Det finns mycket i livet som jag inte upplevt, av arbete, platser och framgångar.

Jag kan bara hoppas att det här förändras i framtida generationer och att vi i framtiden kan nå våra mål och drömmar och bli bättre versioner av oss själva, med större möjligheter att förändra platsen där vi bor – men utan att glömma de bra värderingar som våra mammor har lärt oss.

Celebert besök av världsberömd glyfforskare

En av världens ledande kännare av mayafolkens glyfer kom till Yalambojoch. Och Per Bylund Andersen fick äntligen svar på vad det stod på den gamla krukskärva han hittat i trädgården på 1990-talet.

I forntida Egypten användes hieroglyfer i skriftspråket. Mayafolkens motsvarighet heter enbart "glyfer". Tyvärr finns få böcker bevarade med glyfer. De spanska erövrarna förstörde systematiskt mayafolkens kultur, bland annat med bokbål på Yuacatán-halvön. Men fragment finns kvar på glyf-stenar (precis som våra nordiska runstenar), byggnader och keramik. Självt hittade jag på nittioalet en krukskärva med glyfer som nu har dechiffrerats. Skärvan kommer från en ceremoniell kruka för kakaoböner och är märkt med sigill- en för ett kungahus på gränsen mellan Belize och Guatemala.

FORSKAR PÅ MAYAGLYFER

Han som lyckades dechiffrera krukskärvan heter Nikolai Grube och är en av världens ledande forskare inom ämnet. Varje sommar håller Nikolai, som är anställd på universitetet i Bonn, en glyfkurs för lingvistik, lärare och andra intresserade av mayakulturen. I år arrangerade Nikolai kursen i Santa Eulalia, några mil söder om Yalambojoch. Ett trettio-tal personer deltog.

Efter kursen besökte gruppen Yalambojoch och centret Niwan Nha under tre dagar. På stående fot beslöt Nikolai att Yalambojoch blir platsen för sommarkursen 2023. Det var riktigt trevligt att ta emot gruppen. De betalade dessutom för vistelsen och Francisca, Angelina och Juana stod för matlagningen. Överskottet till förskolans kassa blev ungefär 2 500 kronor.

SKJUTS FÖR VERKSAMHETEN

Då Brödet och fiskarna finansierade kursgården redan 1997 och sedan Folkets hus var tanken att Yalambojoch skul-

STUDIEBESÖK. Nikolai Grubes besök i byn blev ett uppskattat kunskapsutbyte.

STUDENTER. Efter kursen besökte studenterna Yalambojoch under tre dagar.

le bli ett stimulerande centrum för kurser och workshops med fokus på miljö, utbildning, kultur och ursprungsbefolkningens rättigheter. Först nu många år senare har det blivit riktigt skjuts på den verksamheten.

För min del är dessa aktiviteter en ren njutning: Det blir liv och rörelse i centret

utan att det kostar vår förening insamlade slantar. Många bybor tycker också det är bra med den typen av besök, där de själva kan delta. Vanliga turismen till Laguna Yolnhab är inte alltid lika rolig...

Text: **PER BYLUND ANDERSEN**
Foto: **ALEJANDRO GARAY**

Per besöker svenska skolor i vår och i höst

Det är bara att erkänna: Vår förenings hjälparbete har drabbats hårt av coronaviruset. Det utåtriktade arbetet i Sverige har i stort sett legat nere.

Förutom tidningen MayaNytt är kärnan i informationsarbetet mina bildvisningar runt om i Sverige. På skolor, bibliotek och i andra föreningar. Då jag senast var hemma i Sverige före pandemin hösten 2019 halkade jag och bröt benet och

var tvungen att avlysa ett flertal arrangemang. Först nu när Sverige börjar öppnas är det möjligt att åter komma ut och berätta. Nu under hösten har jag besökt skolor i Visby, Boden och Sundsvall samt föreningarna Libros och Bokhjälp i Stockholm.

POLLENALLERGI FÖRSVÅRAR

Till våren blir det ytterligare skolor. Men på grund av svår pollenallergi kan jag inte genomföra någon större turné

under våren. Det blir först till hösten 2022, då jag hoppas det blir många bildvisningar runt om i Sverige.

Vår förenings framtid är helt beroende av ökade informationsinsatser. Så ni som har möjlighet att arrangera något möte hör gärna av er redan under kommande månader. Jag planerar att kunna genomföra turnén från mitten av september till slutet av november. 2022.

Text:
PER BYLUND ANDERSEN

Niwan Nha – kullens brokiga historia

De spanska erövrarna var noggranna byråkrater. Tack vare bevarade arkiv går det att uppskatta befolkningen i departementet Huehuetenango till cirka 260 000 då spanjorerna började sin erövring av Guatemala år 1524. I slutet av sextonhundratalet hade den ursprungliga mayabefolkningen reducerats till ungefär 19 000. Dödligheten orsakades främst av sjukdomar som mässling och smittkoppor. Men även slavarbete, svält och rena massakrer.

Tyvärr har forskare ännu inte hittat material som kan bevisa vad som hände just befolkningen i Yalambojoch, där det troligen levde mer än två tusen människor innan spanjorernas erövring. Framtida arkeologiska utgrävningar kanske kan ge svaret. Spanjorerna tvångsflyttade mayabefolkningen till större orter där de kunde kontrolleras av katolska kyrkan, betala skatt och vara tillgängliga för tvångsarbete. Möjligen blev det så med de invånare i Yalambojoch vars liv inte skördades av epidemierna.

Chujfolket tvångsflyttades till orten San Mateo Ixtatán. Därifrån sökte sig några familjer norrut i mitten av artonhundratalet. Från byn Buléj tog de sig ner från bergen till dalgången som idag utgör Yalambojoch. Då fanns molnregnskog med enorma träd, lianer och ett rikt djurliv. Äldermannen Lucas, som jag träffade i ett flyktingläger för snart fyrtio år sedan kunde berätta att då han var barn (under första världskriget) var stora delar av dalgången en lagun, som sedan torkade ut då bönderna högg ner skogen för att odla majs. Lucas far berättade för sina barn vad som hände på 1880-talet då tyska familjen Kanter dök upp och hävdade äganderätt till byar och mark i grannskapet.

Diktaturen i Guatemala bjöd under andra hälften av artonhundratalet in tyskar för att modernisera och civilisera landet. För ursprungsbefolkningen blev tyskarna en katastrof. De fräntogs sin mark och blev livegna. De byar som hade lagfart på sin mark fick besök av soldater som på guvernörens order letade upp lagfarterna och förstörde dessa. Så hände bland annat i Yalambojoch.

PLATS FÖR CEREMONIER

På kullen, där kultur- och utbildningscentret Niwan Nha idag är byggt, fanns en viktig ceremoniell plats med delvis bevarade byggnader från tiden före spanjorernas erövring. Gustavo Kanter förstörde inte mayaruinerna utan nöjde sig med att bygga en stor lada på kullen. I ladan förvarade Gustavo den majs hans

DEL AV HISTORIEN. Lucas Perez med frun Angelina, november 1982.

livegna "indios" skulle ge i tribut. Uppe på kullen är det inte så fuktigt som nere i byn så majsens torkade bättre.

Kanter-familjen tvingades lämna sitt gods under första världskriget, men först 1973 kunde byborna friköpa marken de bestulits på under Kanter-tiden. Som en viktig ceremoniell plats för byns schamaner förblev Niwan Nha i gemensam ägo. Då inbördeskriget kom till byn och regeringssoldater massakrerade samt brände ner större delen av Yalambojoch i juli 1982 flydde de överlevande över gränsen till Mexiko. 1984 byggde militärdiktaturen en armébas på kullen och ingenjörsbataljonens grävsopor förstörde totalt den arkeologiska platsen. Då vår förening började bygga centret Niwan Nha hittade murarna enstaka föremål, som kommer att ingå i det framtida museet.

LOKALT SAMARBETE

Marken och därmed byggnaderna i centret ägs av bysamfälligheten. Alla inventarier är däremot skänkta till lokala skogsföreningen Awum Te, som har sitt kontor i kursgården. Ibland får jag frågan vem som driver verksamheten. Det är faktiskt en knepig fråga. Vår svenska förening har ju initierat förskolan, systemet, biblioteket och kursverksamheten bland annat. Men föreningen är inte registrerad i Guatemala och är därmed inte heller arbetsgivare. Skogsföreningen Awum Te hade en tid ansvaret för högstadieskolan, men inte för förskollärarna, Juana i flickornas fritidshem och läraren Ana. Bästa svaret är att verksamheten idag bedrivs som ett självständigt personalkooperativ utan vinstintresse. Själv har jag en rådgivarroll.

Byrådet nyttjar ibland stora salen i Folkets hus för möten med represen-

tanter för andra byar och statliga institutioner. Francisca kan på egen hand boka in mindre kurser. Men blir det mer politiskt kontroversiellt beslutar hela byn. Min förhoppning är att det framöver blir större engagemang från fler bybor i den dagliga driften av centret och att museigruppen som Ulrich arbetar med blir permanent. Sedan tror jag nog att de allra flesta i Yalambojoch tycker det är bra att verksamheten drivs fristående. Byrådet har idag redan ett omfattande och oavlönat arbete med vägunderhåll, att sköta de gemensamma byggnaderna kring torget, ansvara för ordningen i samhället med mera. Varje vuxen man mellan 18-60 år är skyldig att utföra cirka trettio dagars oavlönat samfällighetsarbete per år.

NÖJDA MED INSATSERNA

Då jag i somras språkade med de två lokala borgmästarna i byn, Prudencio och Lucas, kom vi in på framtiden. Jag är 64 år och börjar minska min närvaro i Yalambojoch. Så jag uttryckte min förhoppning om att byrådet kunde ta över huvudansvaret. Dumt nog hade jag pratat om min far som slutade arbeta för den lokala hästförsäkringskassan på Fyn då han fyllde nittio. Prudencio och Lucas tyckte att det vore en lämplig ålder för mig också, om inte vår förening i Sverige sänder en efterträdare...

I föreningen anser vi förstås att centret bör drivas av lokala krafter. Samtidigt är det förstås hedrande att de flesta bybor är glada för de internationella insatserna från volontärer och andra besökare under åren.

TEXT OCH FOTO:
PER BYLUND ANDERSEN

Vår ordförande Jan Angner har gått bort

Föreningens ordförande Jan Angner förolyckades i en seglingsolycka på Östersjön i slutet av augusti. Att Jan inte längre finns bland oss känns överkligt. Med sitt starka engagemang på en rad områden satte han djupa avtryck som ska leva kvar länge i våra minnen.

Jan lämnade Lickershamn norr om Visby vid tiotiden på torsdagsförmiddagen den 26 augusti för att ensam segla över till fastlandet i närheten av Norrköping, men kom aldrig fram.

Först oron över att Jan och segelbåten var spårlost försvunna, sedan det chockartade beskedet att sjöräddningen hittat vrakdelar från båten långt söder om utlagd kurs, vid Torrö i Gryts skärgård. Ändå levde vi på hoppet att han räddat sig upp på någon kobbe i yttre skärgården.

Men efter några oroliga dygn hittade man Jans kropp i vattnet vid Åleklinta, norr om Borgholm på Öland.

Obduktionen visade att han fått ett kraftigt slag i huvudet. Full visshet om vad som hände kommer vi aldrig att få, men en trolig teori är att bommen på segelbåten träffat honom i huvudet med stor kraft och att han då fallit överbord.

RUTINERAD KASSÖR

Jan Angner blev aktiv i vår biståndsförening Colchaj Nac Luum, CNL, 1993 då han också valdes in i styrelsen som kassör, en post han hade fram till april 2021, då han och Anna Calo bytte ansvarsområden. Så vid sin död var han ordförande och Anna kassör.

Jan betydde oerhört mycket för vår förening och det biståndsarbete vi jobbat med sedan 1982 i Mexiko och Guatemala. Under alla år har det stora bekymret varit att få intäkter och utgifter någorlunda i balans. Under dylika omständigheter är en duktig kassör en värdefull tillgång. Och den förmånen bjöd Jan på under 27 år. Hans lugn, envishet och analytiska förmåga var till stor hjälp i de otaliga krissituationer föreningen tagit sig igenom under åren.

I en liten biståndsförening som arbetar ideellt och med små medel pågår ständigt en debatt om möjliga vägval ur knepiga situationer. När Jan kommit fram till ståndpunkter han funnit kloka stod han fast vid dem. Ofta blev han förstås påmind av

SAKNAD ELDSJÄL. Piloten Jan Angner var engagerad i CNL i många år. Här syns han inför en flygtur med Angelina och Petrona som kom till Sverige för ett kulturutbyte.

kamrater i styrelsen om att det fanns alternativa vägar. Men det gällde att ha vassa argument för att vinna över honom på sin egen linje.

Livliga diskussioner inför svåra beslut kunde ibland leda till svårsmälta kompromisser, men aldrig till ovänskap.

Jans liv var händelserikt. Efter studentexamen blev det värnplikten och utbildning till stridspilot. Kort därpå, i slutet av 1960-talet, började han på Chalmers tekniska högskola i Göteborg där han utbildade sig till civilingenjör. Sedan tillbaka till flygvapnet där han flög både Draken och Viggen.

PILOT OCH NATURMÄNNISKA

Han flyttade till Norrköping 1980, då F13 blev hans nya flygbas. Efter några år började han jobba på SAAB i Linköping där han var med och konstruerade JAS 39 Gripen. Ett plan han flög i ett tidigt skede som testpilot.

Karriären inom flyget var en viktig del av människan Jan Angner, men där fanns så mycket mer. Han var en stor naturvän – skogen, havet och inte minst skridskoisarna var viktiga delar i hans liv.

Vi som lärde känna Jan under många år vet också att han var en genuin humanist med ett empatiskt sinnelag. Han kände starkt för människor i utsatta situationer och tog sig alltid tid att vandra runt och hälsa på familjer i de fattiga

Jan Angner blev 75 år gammal.

mayabyar vi besökte. Han var också aktiv i föreningen PappaBarn för barnens rätt till båda föräldrarna. Och när de ensamkommande ungdomarna börja anlända till Sverige 2015 tog han sig an en ung pojke och hjälpte honom tillrätta.

För alla som stått Jan nära kommer hans död att dröja kvar länge, som en känsla av överklighet. Vår tillgång är alla minnen han lämnat efter sig. Minns med glädje de långresor vi gjorde tillsammans. Hur vi nyfiket utforskade nya platser runtom i Mexiko, Guatemala och Kuba.

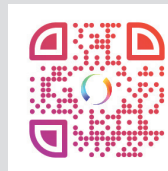
Jan blev 75 år. Tankarna går till hans närmaste, hans sambo Eva Holm, även hon aktiv i vår förening, och barnen Erik, Mårten och Julia med familjer.

Text:

TORSTEN JANSSON

Betala din avgift med swish!

Snart är det dags att betala medlemsavgiften till föreningen CNL för år 2022. Avgiften är 200 kronor per år. Numera är detta ännu smidigare, då föreningen nu har swish, som kan användas för bidrag och medlemsavgift. Notera namn och vad inbetalningen avser. Swishnumret är 1230951533. Det går också bra att skanna QR-koden här bredvid. Självklart kan man också fortsätta betala till föreningens plusgiro: 223051-4. Medlemsavgifterna går direkt in i vår verksamhet i Guatemala, precis som bidragsinbetalningarna gör.

CNL höll extra årsmöte i Enköping

Tord Söderberg, Janos Szemler, Björn Engberg, Gert Farge, Kristina Bylund Farge.

Sedan Jan Angner omkom i en seglingsolycka har föreningen Colchaj Nac Luum saknat ordförande och även sekreterare, eftersom Jans sambo Eva Holm lämnade sitt uppdrag i samband med dödsfallet. Under dessa dystra omständigheter lyckades dock mötet välja en ny och fulltalig styrelse.

Torsten Jansson går in som ordförande och Kristina Bylund Farge som sekreterare. Men enligt bådats önskemål bara fram till nästa ordinarie årsmöte i maj nästa år (se kallelse här intill).

Anna Calo sitter kvar som kassör. Övriga ledamöter som valdes in i den nya styrelsen är: Malin Linné (fadderansvarig), Maria Troive och Tord Söderberg. Suppleant är Ulla Åmand.

Per Bylund Andersen, föreningens upphovsman och eldsjäl, tillika samordnare i byn Yalambojoch i nordvästra Guatemala, redogjorde för hur biståndsar-

betet fortlöper. Trots covid-restriktionerna kan barnen förhoppningsvis komma till förskolan även nästa år, och högstadieläraren Ana Mateo planerar för några kurser i origami (japansk papperskonst), schack, matlagning och läsecirklar.

Per berättade också att cirka 400 av byns 1400 invånare nu finns i USA som illegala invandrare – nästan en fjärdedel. Trumps mur och andra gränshinder stoppar inte fattiga människor från att försöka skapa sig ett bättre liv.

Föreningens extra årsmöte hölls i FUB:s lokal på Drottninggatan 1 i Enköping, dit 15 medlemmar sökt sig för att delta i mötet. FUB meddelade senare att det inte kommer någon faktura för lokalhyran. Den efterskänks som ett bidrag till föreningens biståndsarbete. Tack!

Text och foto:

TORSTEN JANSSON

KALLELSE:

Välkommen till ordinarie årsmöte i maj!

I händelse av att nästa nummer av tidningen MayaNytt inte hinna komma ut i god tid före nästa ordinarie årsmöte kallar styrelsen redan nu till årsmötet i Enköping.

Tid: Söndagen den 8 maj 2022 klockan 12.00.

Plats: Sommarro, som ligger nära badplatsen Bredsand, cirka fem kilometer söder om Enköping.

Anmäl er i god tid, gärna en månad innan, så vi kan planera för mat och fika.

Funderar någon över färdvägen eller annat går det bra att ringa Torsten Jansson: 070-405 7178.

Välkomna!

Ytterligare förseningar i byns vattenprojekt

Löften är en sak. Verkligheten en annan. I förra MayaNytt berättade jag att naturskyddsmyndigheten CONAP efter årtal av förseningar ville betala ut bidragen för 2017, 2018 och 2019 i år. Stöd från tyska utvecklingsbanken Kreditanstalt für Wiederaufbau till naturskyddsområden.

Med sista delbidraget för år 2017 (som CONAP betalade ut i våras!) är byborna nu framme vid rio Salchilá. Här ska de tunga galvaniserade rören hängas upp i tre stöttepelare, som i en hängbro. Allt arbete utförs av byborna själva och murarna dimensionerar hängbron.

Precis som i Sverige har byggmaterial ökat kraftigt i pris i Guatemala. Faktiskt har pvc-rören, som är största kostnaden i vattenprojektet, gått upp

ungefär 250 procent i pris sedan 2017. Det betyder att CONAP:s försening av utbetalningarna stjälper budgeten.

EGENINSATS FÖR FAMILJER

Byborna i Yalambojoch måste nu skrapa ihop en rejäl egeninsats. För några familjer med söner i USA är detta inget stort problem, men en del fattiga familjer får det svårt med egeninsatsen.

I Yalambojoch kräver byrådet en skatt till gemensamma samfällighetsarbeten. Pensionärer, handikappade och ensamstående kvinnor med barn är dock skattebefriade.

INSPEKTION. Efter inspektionen ska rören sedan förankras i betongpelare och byggställningen tas bort.

Jag vågar inte längre gissa när vattenprojektet kan bli klart. Min känsla är dock att Kreditanstalt für Wiederaufbau inte är nöjd med CONAP:s förseningar.

Per Bylund Andersen

EKONOMIN

Redovisning för 1 januari - 7 november 2021

	Budget 2021	Utfall jan-7 nov
IN		
Medlavg.....	20 000	18 000
Fadderbidrag.....	65 000	46 000
Bidrag skolor och organisationer	325 000	198 000
Bidrag övriga.....	170 000	111 000
Övr intäkter (Sverige och Guatemala).....	5 000	0
	585 000	373 000
UT		
Löner.....	144 000	72 000
Resekostnad.....	0	9 000
Administration	5 000	7 000
Informationskostnader	35 000	19 000
Personalkostnader	35 000	19 000
Guatemala bistånd.....	322 000	295 000
Övrigt.....	0	2 000
	541 000	423 000
Periodens över/underskott:	44 000	-50 000

Styrelse och funktionärer 2022

ORDFÖRANDE:

TORSTEN JANSSON

Västerviksgatan 14, 745 62 Enköping

070-405 71 78,

torsten.jansson@hotmail.com

KASSÖR:

ANNA CALO

Sandavägen 72, 645 93 Strängnäs

076-885 32 27,

anna.calo@live.se

LEDAMÖTER:

MALIN LINNÉ (fadderansvarig)

Grimstavägen 34, 162 56 Vällingby

073-971 76 63,

malin.linne@hotmail.com

TORD SÖDERBERG

Sandavägen 72, 645 93 Strängnäs

070-620 79 46,

tord@a2t.se

MARIA TROIVE

Fleringe, Lickedarve, 624 60 Lärbro

070-339 32 05,

mtroive@hotmail.com

SEKRETERARE:

KRISTINA BYLUND FARGE

Ryssnäs vägen 29D, 605 80 Svärtinge

073-100 22 08,

kristina-8@live.com

SUPPLEANT:

ULLA ÅMAND

Jan Ivarssons väg 1, 444 54 Stenungsund

070-231 42 92,

uamand@yahoo.se

REVISORER:

JANOS SZEMLER

Hagvägen 5, 616 90 Åby

073-412 62 28,

janos.szemler@szemler.se

GERT FARGE

Ryssnäs vägen 29D, 605 80 Svärtinge

073-102 56 15,

gertfarge@hotmail.com

KOORDINÄTOR:

PER BYLUND ANDERSEN

Ryssnäs vägen 29D, 605 80 Svärtinge

per@cni.nu

MAYANYTT:

ELIN PETTERSSON (redaktör)

Mjällbovägen 9, 514 92 Uddebo

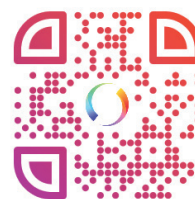
073-991 69 38,

elinpetter@hotmail.com

**STÖD VÅRT
ARBETE I
GUATEMALA**

**Plusgiro
22 30 51 - 4
eller genom att
scanna koden för
att swisha:**

Besök oss på www.cni.nu